

ENKELE OPMERKINGEN MET BETREKKING TOT DE *STROMBUS*-SOORT UIT DE MIDDELLANDSE ZEE

door

G.C. Kronenberg

Recent werden in het Cb een tweetal overzichten van mariene schelpen van Cyprus gegeven (Lever, 1999: 2-4; Veldhuis, 1999: 5-12). Juist omdat in één van deze twee artikelen (Lever, 1999) wat dieper ingegaan werd op de daar voorkomende *Strombus*-soort, is het wellicht aardig om er hier iets meer over te noteren.

De eerste exemplaren uit de Middellandse Zee werden door Raybaudi Massilia (1983: 21) van nabij Bozburum (3 exemplaren) en Kemer (meerdere), Turkse kust, gemeld. Raybaudi (1983) verwachtte dat er meerdere kolonies te vinden zouden zijn, met name nabij het Suez kanaal, en misschien op Kreta en Cyprus, waarmee hij impliceerde dat de door hem gevonden exemplaren een Lessepsiaanse migrant vertegenwoordigden. Vervolgens werden deze exemplaren beschreven als een nieuwe ondersoort, *Strombus (Conomurex) decorus raybaudii*, door Nicolay en Romagna Manoja (1983: 17-18), met een nieuwe vindplaats toegevoegd, nl. Bogsak, nabij Silifke aan de Golf van Mersin. Nicolay & Romagna Manoja bediscussieerden de mogelijke oorsprong van de Middellandse Zee-populatie. Zij gaven drie mogelijkheden:

- 1) een relictsoort
- 2) een Lessepsiaanse migrant
- 3) per ongeluk door menselijk ingrijpen geïntroduceerd

De eerste mogelijkheid werd verworpen omdat er geen vergelijkbare fossielen uit het Mediterrane bekken bekend zijn. De meest nabije vindplaatsen van fossiele *Conomurex*-soorten komen van de Afrikaanse oostkust, uit Pliocene lagen nabij Mombassa en Dar-es-Salaam (Abbott, 1960).

De tweede mogelijkheid werd verworpen omdat de dichtstbijzijnde opgave van *S. decorus persicus* Swainson, 1821 van de Golf van Aden zouden zijn, en er geen andere opgaven van vergelijkbare soorten uit de Rode Zee bekend waren bij deze auteurs.

Bleef over de derde mogelijkheid, waarbij met name de mogelijkheid van een olietanker uit de Perzische Golf werd genoemd. De krakende versnellingsbak (welke soorten zijn dan bekend uit de Perzische Golf, en zou het dan niet zo zijn dat het dan eventueel één van deze soorten zou moeten/kunnen zijn?) werd even niet gehoord.

Hoe dan ook, de vondst en de beschrijving van deze exemplaren opende het jachtseizoen. Vondsten en nieuwe meldingen volgden elkaar snel op: Verhecken, 1984 (Rhodos); Mienis, 1984a, 1984b (Israël, Shiqmona); Bazzocchi, 1985 (Cyprus); De Roover, 1985 (Rhodos); Steppe, 1985 (Turkije, Beldibi, 20 km ten westen van Antalya); Nicolay, 1986 (lijst met vindplaatsen).

Verhecken (1984) plaatste ook al wat vraagtekens bij de herkomst van de Middellandse Zee-exemplaren. Hij refereerde naar de tot dan toe enige bekende opgave van *Strombus decorus* s.l. uit de Rode Zee (Celen et al., 1973) opgenomen

als *S. d. persicus* door Mienis (1976), daarbij aantekenend dat deze in twee latere verzamelreizen van de BVC niet gevonden waren. Ook in de door Verhecken geraadpleegde literatuur (Mastaller, 1978 voor Port Sudan; en Weitlauf, 1978a, 1978b voor Djeddah, Saudi-Arabië) werd deze niet vermeld. Ook Verhecken (1984: 83) concludeerde menselijk toedoen, maar handhaafde *S. d. raybaudii* als naam voor de Middellandse Zee-exemplaren. Mienis (1984b, 1984c) echter, beschouwde, na bestudering van Israelische exemplaren en relevante literatuur, de exemplaren uit de Middellandse Zee als behorende tot *S. d. persicus*. In de lijsten van de Strombidae van de Rode Zee, samengesteld door Mienis, wordt enkel gerefereerd aan het door Celen et al. gemelde exemplaar (1974, 1976), of als zijnde zeldzaam, zonder verdere opgaven (1982), of zelfs twijfelachtig (1984a: 560).

Moolenbeek & Dekker (1993) reviseerden de soorten van *S. decorus* s.l. Zij concludeerden op basis van morfologische verschillen en verschillen in radula, dat *S. persicus* beter als een volwaardige soort beschouwd kan worden, te onderscheiden van *S. decorus* (Röding, 1798) (Moolenbeek & Dekker, 1993: 7, table 1).

Sharabati (1984: pl. 7, fig. 6) beeldt een exemplaar af van *Strombus decorus decorus*. Echter, op grond van het hierboven vermelde, en het feit dat Sharabati meerdere soorten afbeeldt die niet bekend zijn uit de Rode Zee (o.a. *Patella vulgata*!) verwerp ik deze opgave als zijnde authentiek, net als Moolenbeek & Dekker (1993: 3).

Oliverio (1995) vergeleek afbeeldingen van radulae van exemplaren uit de Middellandse Zee, zoals gepubliceerd door Wawra & Sattmann (1988) met die van Moolenbeek & Dekker van *S. decorus* (1993: fig. 7), en concludeerde mede op basis daarvan, dat deze tot hetzelfde taxon behoren.

Abbott (1960) verdeelde het genus *Strombus* in een aantal subgenera. Schrijver dezes is van mening dat de verschillen tussen de diverse subgenera binnen het genus *Strombus* sensu Abbott dusdanig groot zijn, dat een onderverdeling in volwaardige genera op zijn plaats zou zijn, dit gebaseerd op kenmerken van de schelp, radula, mannelijk geslachtsorgaan, alswel de fossielen en de huidige verspreiding (zie ook Kronenberg, 1998).

Samengevat concluderend:

- 1) De *Strombus*-soort uit de Middellandse Zee heet *Strombus (Conomurex) persicus* Swainson, 1821, of, naar mijn mening, *Conomurex persicus* (Swainson, 1821).
- 2) De soort is geen Lessepsiaanse immigrant, in die zin dat deze niet op eigen kracht vanuit de Rode Zee (waar de soort van slechts één opgave bekend is) de Middellandse Zee is binnengedrongen.

Het zou overigens een aardig fenomeen zijn als de Rode Zee nu op een anti-Lessepsiaanse manier vanuit de Middellandse Zee met deze soort gekoloniseerd zou worden.

Literatuur

- Abbott, R.T., 1960. - The genus *Strombus* in the Indo-Pacific. - Indo-Pac. Moll. 1(2): 33-146.
- Bazzocchi, P., 1985. - Prima segnalazione di *Strombus (Conomurex) decorus raybaudii* Nicolay & Romagna Manoja, 1983 per l'isola di Cirpo. - Boll. Malac. Milano 21(1-4): 64 [niet gezien]
- Celen, F., H. Raats & E. Wils, 1973. - Rode Zee expedities 1971-1972. Gegevens en waarnemingen. - Gloria Maris 12(9): 9-14. [niet gezien]
- Kronenberg, G.C., 1998. - Revision of *Euprotomus* Gill, 1870. 1. The systematic position of *Strombus listeri* Gray, 1852. - Vita Marina 45(3-4): 1-6.
- Lever, J., 1999. - Schelpeninventarisatie op het strand van Lanarca Bay, Cyprus. - Corresp.-blad Ned. Malac. Ver. 306: 2-4.
- Mastaller, M., 1978. - The marine molluscan assemblages of Port Sudan, Red Sea. - Zool. Meded. 53(13): 117-144. [niet gezien]
- Mienis, H.K., 1974. - A checklist of Strombidae from the Sinai area of the Red Sea. - Inf. Soc. Belg. Malac. 3(8-9): 115-117.
- Mienis, H.K., 1976. - A preliminary checklist of the Strombidae from the Sinai area of the Red Sea. - Levantina 1: 5-7.
- Mienis, H.K., 1982. - *Strombus dentatus* in the Gulf of Aqaba. - Levantina 36: 431-432.
- Mienis, H.K., 1984a. - Further news concerning Strombidae from the Red Sea, with a checklist of species recorded from the Sinai area. - Levantina 48: 559-561.
- Mienis, H.K., 1984b. - Another surprise from the Mediterranean: *Strombus decorus persicus*. - Carfel Philippine Shell News 6(3): 11.
- Mienis, H.K., 1984c. - *Strombus decorus persicus* also found in Israel. - Haw. Shell News 32(6): 4.
- Moolenbeek, R.G. & H. Dekker, 1993. - On the identity of *Strombus decorus* and *Strombus persicus*, with the description of *Strombus decorus masirensis* n. ssp. and a note on *Strombus fasciatus*. - Vita Marina 42(1): 3-10.
- Nicolay, K., 1986. - Non-stop spreading of Mediterranean *Strombus*. - La Conchiglia 18(202-203): 29.
- Nicolay, K. & E. Romagna Manoja, 1983. - *Strombus (Conomurex) decorus raybaudii* n. ssp. - La Conchiglia 14(176-177): 17-18.
- Oliverio, M., 1995. - The status of the living Mediterranean *Strombus*, or: what is a lessepsian migrant? - Notiz. Cisma 16: 35-40.
- Raybaudi Massilia, L., 1983. - Turkey: Aegean and East Mediterranean coasts. - La Conchiglia 15(174-175): 3, 20-21.
- Roover, R. de, 1985. - Op jacht naar *Strombus decorus raybaudii*. - Gloria Maris 24(8): 205-207.
- Sharabati, D., 1984. - Red Sea Shells. 1-128, London.
- Steppe, L., 1985. - *Strombus decorus raybaudii* in de Middellandse Zee. - Gloria Maris 24(8): 209.
- Veldhuis, E., 1999. - Cyprus, eiland in de oostelijke Middellandse Zee. - Corresp.-blad Ned. Malac. Ver. 306: 5-12.
- Verhecken, A., 1984. - *Strombus decorus raybaudii* in de Middellandse Zee. - Gloria Maris 23(4): 79-88.
- Wawra, E. & H. Sattmann, 1988. - Bemerkungen zur radula von *Strombus decorus* (Röding, 1798) (Gastropoda: Prosobranchia) aus dem Mittelmeer. - Ann. Naturhist. Mus. Wien 90: 357-360 [niet gezien].
- Weitlauf, 1978a. - Shallow water shelling in the Red Sea. - Bull. Conch. Amer 13: 5-6 [niet gezien].
- Weitlauf, 1978b. - Red Sea shelling. - Bull. Conch. Amer. 14: 2 [niet gezien].

Adres van de schrijver:

Gijs C. Kronenberg

Milieu Educatie Centrum

Postbus 435

5600 AK Eindhoven

E-mail: gijscro@worldonline.nl